

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

*ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal*

№4

2025
APREL

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

РЭУ.РФ
Российский экономический университет
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

*Elektron nashr,
751 sahifa, aprel, 2025-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

TAHRIR HAY'ATI:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

MUHANDISLIK & IQTISODIYOT

*ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal*

05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modelashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti

08.00.01 - Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 - Makroiqtisodiyot
08.00.03 - Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 - Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 - Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 - Ekonometrika va statistika
08.00.07 - Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 - Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 - Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 - Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 - Marketing
08.00.12 - Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 - Menejment
08.00.14 - Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 - Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 - Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 - Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan
"Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan
milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha
"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

M u a s s i s: "Tadbirkor va ishbiarmon" MChJ

H a m k o r l a r i m i z:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

Роль искусственного интеллекта в управлении финансовым потенциалом предприятий.....	10
Юсупов Файзулла Якубович	
Erkin iqtisodiy zonalar faoliyatini moliyaviy vositalar orqali takomillashtirish: "Navoiy" EIZ misolida.....	20
Quziev Ravshan Ramazanovich	
Davlat xaridlari jarayonini boshqarish va nazorat qilishning muhim jihatlari.....	26
Xodjamqulov Shahboz Sherali o'g'li	
Oliy ta'lim tizimini baholash: milliy model va global standartlar.....	31
Hakimov Hakimjon Abdullo o'g'li, Hakimova Gulnoza Abdulloyevna	
Aksiyadorlik jamiyatlarining investitsion jozibadorligini oshirishda xorij tajribasi.....	37
Qodirov Iskandar Alisher o'g'li	
Механизмы адаптации рынка труда к новой модели экономического роста: теория, практика и цифровые решения.....	41
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович	
Xorazm viloyati eksport strategiyasini takomillashtirishning iqtisodiy va ijtimoiy ta'sirlari.....	50
Fozil Xolmurotov	
Suv resurslarini tejashda aqli sug'orish tizimlarining ahamiyati.....	62
Abdullayev.A., Karimov Anvarjon Muqumjonovich	
To'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoati raqobatbardoshligini oshirishning marketing vositalari.....	68
Satvoldiyev Ulugbek Kamilovich	
The current state and development trends of innovative activity in agriculture.....	72
Aytmuratova Miyrigul Zhalgasovna	
Методология оценки инновационной деятельности.....	78
Алиева Эльнара Аметовна	
Yashil iqtisodiy o'sishda raqamli iqtisodiyot va tadbirkorlikning integratsiyalashuvi.....	86
Xodjamov Asliddin O'ktam o'g'li, Maqsudov Bunyod Abdusamat o'g'li	
Tijorat banklari aktivlarini diversifikatsiya qilish yo'llari tahlili.....	92
Abdurazzoqov Abdualim Abdujabbor o'g'li	
Направления повышения эффективности средств, направляемых на обеспечение занятости населения и сокращение бедности.....	97
Маликов Аuezхан Жорабекович	
O'zbekiston uy xo'jaliklarining farovonlik koeffitsiyenti: blackorby va donaldson yondashuvi asosida tahlili.....	106
Boltayeva Dilafza Jumaqulovna	
O'zbekistonda aholi jon boshiga asosiy kapitalga investitsiyalarning o'zgarish dinamikasi.....	114
Qo'shbaqov Aybek Shovqiyevich	
Yashil iqtisodiyotga o'tish sharoitida barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash, davlat iqtisodiy siyosatini takomillashtirish va sirkulyar iqtisodiyot tamoyillarini joriy etishning samaradorligini oshirish yo'llari.....	123
Muratbaeva Eleonora Muxamedjan qizi, Saifnazarov Ismoil Saifnazarovich	
Yangi o'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanish tendensiyalari.....	132
Tojiyev Javlonbek Rustamovich	

Mulkchilik shakliga ko'ra tijorat banklarida depozitlarining amaldagi holati tahlili	138
Allaberganov Sirojali Saxatovich	
Bandlikni ta'minlashda moliyaviy mexanizmlarning o'rni va ahamiyati	151
Karimjonov Muhammadrasul To'liqinjon o'g'li	
Mustaqil direktorlar ulushi, nomoliyaviy axborotlarning oshkor qilinishi va dividend siyosatining kapital qiymatga kompleks ta'siri	159
Urinov Bobur Nasilloevich	
Turizm orqali ish o'rinlarini yaratish va bandlik muammosini kamaytirish imkoniyatlari	167
Kaxramanova Sevd Shamsiddin qizi	
Kam quvvatli gidroelektr stansiya uchun mos bo'lgan invertor, reduktor, akkumulyator va generatorni tanlash	173
Xamrayev Og'abek Oybek o'g'li, Davletov I.Y.	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat tarmoqlarini ijtimoiy va iqtisodiy jarayonlarini rivojlantirishning ilmiy-uslubiy asoslari	182
Ibragimova Gulnoza Sayidmuradovna	
Terminologiya va ilmiy terminologiya xususida	188
Ruziyeva Gulnoz Temirqulovna	
O'zbekiston Respublikasida innovatsiyalarni tashkil etish va moliyalashtirish yo'llari	192
Ramazonov Javohir Bekzod o'g'li	
Bazalt chiqindi toshqol asosidagi kam suv talabchan sementlarning samaradorligini oshirish	197
Babayev Sultonbek Sunnat o'g'li	
Qashqadaryo qayta tiklanuvchi energiya manbalarining samaradorligini turli yondashuv asosida baholash	203
Omonova Sitara Zafar qizi, Utayev Sobir Achilivich	
Tilshunoslikning mexanika muhandisligi terminlari xususida	208
Mansurova Nafisa Qamariddinovna	
"Chizma geometriya va perspektiva" fanining arxitektura bilimlari tizimidagi roli	213
Yusubjonov Jonibek Farxod o'g'li	
Geodezik plan olishning avtomatlashgan usullari	219
Mamajonova Nodira Alisher qizi	
Zamonaviy arxitektura interyer dizaynida milliy grixva islomiy naqshlar uyg'unligi	225
Qo'chqarov Baxodir O'lmasovich	
Qurilishda mehnat unumdorligini oshirish va uni prognozlashning nazariy asoslari	230
Abduvaliyev Bekzod Muhiddin o'g'li	
Qishloq aholi hududlaridagi zamonaviy innovatsion o'zgarishlarining o'rta ta'lim maktablari tuzilishidagi ta'siri	235
Abdurahmonov Olimjon Obboqul o'g'li	
Seysmik hududlarda qurilish konstruksiyalarini to'g'ri tanlash	241
Egamberdiyeva Shaxnoza Abdurashidovna	
Arixiy yodgorliklarning me'moriy-rejaviy, konstruktiv va badiiy bezak yechimlari	251
Sotvoldiyev Azamatjon Akramjon o'g'li	
Xitoy va O'zbekiston tajribasi asosida soliq to'lovchilar reytingi tizimi orqali fiskal intizomni mustahkamlash	255
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	
Turizmga investitsiyalar iqtisodiyotimizga ijobiy ta'siri etuvchi omillari sifatida	268
Ayubov Ilyos Ilxomovich, Tursunov Qosimbek Nodirovich	

Problems of determining the informativeness of input and output parameters in object management	275
Turapov Ulugbek Urazkulovich	
Tijorat banklari faoliyatiga foiz riskining ta'siri: ilmiy-nazariy asoslar va amaliyot tahlili	280
Turdiyev Abdulhakim Qulbazarovich	
Zamonaviy moy filtrlarining dvigatel ishlash resursini oshirishiga ta'siri.....	290
Mirzakarimov Rustambek Xusanboy o'g'li	
Qayta tiklanadigan energiya manbalari: zamonaviy global tendensiyalar va O'zbekiston uchun perspektivlar	295
Bozarov Elyor Boboqulovich, Rustamova Sarvinoz Azizbek qizi	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda investitsiyaning ahamiyati.....	300
Kaxorova Zamira Safaraliyevna	
Strengthening and enhancing the export potential of industrial enterprises for sustainable growth.....	305
Researcher of Tashkent State University of Economics	
Davlat tashkilotlarining bitiruvchilarga bo'lgan ehtiyoji va talablari.....	310
Daminova Barno Esanovna, Bozorova Irina Jumanazarovna, Pardayeva Muqaddas Zafar qizi	
Erkin iqtisodiy hududlar soliq rejimlarini takomillashtirishning xorij tajribasi.....	320
Boltayev Jo'rabek Yusofovich	
Tabiiy va sun'iy tolalar sanoatini diversifikatsiya qilish orqali investitsion jozibadorlikni oshirish.....	325
Raximov Furqat Jalalovich	
Maishiy kimyo tovarlari B2B segmentida omnichannel marketing strategiyalarining qo'llanishi	331
Ro'ziyeva Farzona Komiljon qizi	
O'zbekistonda kichik biznes faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlari	338
Djo'rayeva Lola Abdugabbarovna	
Task mapping and job scheduling implications of fdi inflows and governance quality metrics	343
Nilufar Zikirullaeva Dilmurod qizi	
Yangi O'zbekiston savdo-iqtisodiy munosabatlari rivojlanishida xizmatlar eksportining ahamiyati	350
Eshanqulov Baxodir Abduraxmon o'g'li	
Budjet daromadlarini shakllantirishda yirik soliq to'lovchilarning tutgan o'rni	357
Tohirov Shuhrat Niyoz o'g'li	
Davlat maqsadli jamg'armalari resurslarini boshqarish va samarali foydalanish yo'nalishlari.....	361
Xushmurodov Baxtiyor Turg'un o'g'li	
Kichik biznes hamda xususiy tadbirkorlik subyektlari amaliy holati, sohani rivojlantirish asoslari	365
Ortiqov Ulug'bek Akrombek o'g'li	
Korxonalarda moliyaviy instrumentlarning hisobi va audit masalalari	371
Maxmudov Saidjamol Kadirjanovich	
Tijorat banklarida moliyaviy barqarorlikni ta'minlash bo'yicha zamonaviy tendensiyalar	375
Latipova Lola Ilhomovna	
Soliq stavkalarini tabaqalashtirish orqali soliq to'lovchilar faoliyatini muvofiqlashtirish	380
Abduraimova Nigora Abdugapparovna	
Transformatsiyalash jarayonida tijorat banklari likvidligini oshirishning nazariy asoslari	385
Poyonov Bobir Bekturod o'g'li	

The importance of implementing international accounting standards in uzbekistan	393
Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Ikki o'lchovli geofizik signallarni raqamli ishlashda XAAR tez o'zgartirish algoritmlari.....	403
Ibragimov Sanjarbek Salijanovich, Mullajonov Baxodirjon Arabboyevich	
Turizm infratuzilmasi va xizmat sifatini oshirish maqsadida yangi turistik yo'nalishlar va imkoniyatlar yaratish chora tadbirlari.....	410
Sindarov Sherzod Egamberdiyevich, Xakimov Zoxid Norbo'tayevich, Yusupov Muxammadali Soxib o'g'li, Ro'zimatov Sanjarbek Qosimjon o'g'li	
Korporativ boshqaruvda budjetdan tashqari mablag'lar samaradorligini oshirish	420
Saidaxmedova Aida Mirzayevna	
Enhancing labor productivity in industrial enterprises of developed countries: experiences and strategies	426
Abduxakimova Farangiz Sidikjon kizi	
Raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali "Olmaliq KMK" ajda innovatsion loyihalarni boshqarish samaradorligini oshirish yo'llari.....	434
Inamova Farida Usmanjanovna	
Methodological problems of accounting of fixed assets	439
Kholbekov Rasul Olimovich	
Необходимость платежной системы.....	446
Сайфиддинов Илхом Файзиддинович	
Зеленое ipro как новый инструмент финансирования	451
Шахзод Сайдуллаев	
Инструменты фондового рынка в международной практике повышения инвестиционной привлекательности бизнеса	459
Юлдуз Усманова	
Модели устойчивого развития туризма: международный опыт и возможности адаптации в узбекистане.....	471
Сальникова Елена Александровна	
Внедрение антикоррупционных стандартов iso в узбекистане	478
Исмаилов Баходир Исламович, Зокиров Саидакмал Баходир угли	
Global moliyaviy markazlarni baholash mexanizmi	483
Sharipova Shaxinabonu Orif qizi	
Трансформация банковского сектора узбекистана под влиянием цифровых технологий.....	488
Захарова Ирина Борисовна, Непейвода Андрей Николаевич	
Uy-joy fondini qulayligini modernizatsiya va rekonstruktsiya orqali oshirish imkoniyatlari.....	493
Inoyatova Durdona Shoxaydarovna	
Влияние технологии блокчейн на банковскую сферу	500
Амонова Хафиза	
Buxoro viloyatida suv tanqisligi sharoitida resurs tejamkor agrotexnologiyalar asosida agrobiznesni barqaror rivojlantirish masalalari	504
Ro'ziyev Sobirjon Samatovich, Saidova Firuza Kamolovna	
O'zbekiston respublikasida demografik dividend olish imkoniyatlaridan oqilona foydalanish metodlari	510
Sharipov Sherzod Shavkatovich	
Budjet mablag'laridan foydalanish ustidan jamoatchilik nazorati mexanizmlari	515
Sharoxmatov Abdurahim Abdulamitovich	

Kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatiga investitsiya jalb etish-taraqqiyot garovi.....	522
Karimova Komila Daniyarovna	
Islomiy banklar tizimi va ularning faoliyatini o'zbekistonda rivojlantirish istiqbollari.....	529
Dilovarxo'jayeva Dilnozaxon Shavkatxo'ja qizi	
The use of media technologies in teaching russian language lessons	534
Khojaeva Kh.S.	
Davlat budjetini shakllantirishda soliqlarning o'rni.....	538
Yuldashev Javohirbek Ikromjon o'g'li	
Paxta-to'qimachilik klaster subyektlarida buxgalteriya hisobini takomillashtirishda elektron imzoning roli	543
B. Q. Madartov, G. R. Xolmurodova	
Разработка новых инновационных антикоррозионных решений для защиты стального оборудования нефтегазовой отрасли.....	547
Курбанова Фируза Солеховна, Очилов Абдурахим Абдурасулович, Саатов Санжар Каландарович	
Glitserin bikarbamat sintezi.....	552
Bafojev Abduhamid Hoshim o'g'li	
Respublikada tibbiy xizmatlarini raqamlashtirish asosida rivojlantirishning konseptual yo'nalishlari.....	558
Axmedov Zafarjon A'zamovich, Karabaev Sanjar Abdusamatovich, Uraqov Shokir Ulashovich	
Shamol turbinasi parraklarining burilish burchagini rostdashning amaliy ahamiyati	567
Muzaffarov Firdavs Fuzayl o'g'li, Rashidov Sherzod Kahramonovich, Hojimurodov Jasur Erkinovich	
Оценка комфортности городской среды в узбекистане на основе интегральных индикаторов коммунальной обеспеченности	573
Шатохина Светлана Юрьевна	
Avtotyuning tushunchasi, turlari va tasnifi	581
Maxmudov Abrorxon Axmadxonovich, Ne'matov Husniddin Alijon o'g'li	
"Yashil eksport" tushunchasining mohiyati va uni o'zbekiston iqtisodiyotiga joriy qilish imkoniyatlari.....	586
Ibadullayev Ergash Bakturdiyevich	
Методология оценки влияния факторов, определяющих прямые иностранные инвестиции на экономическую безопасность страны	593
Глазова Марина Викторовна	
Yashil iqtisodiyot sharoitida soliqlarni raqamlashtirishni takomillashtirish	600
Jo'rayev Botir Abdiyevich	
Information exchange acceleration in emergency modes of intelligent control systems	607
Azizbek Yusupbekov Nodirbekovich, Husniddin Esonov Mamarasul o'g'li	
Ijro mexanizmlarini vizual simulyatsion modellash tirishning boshqaruv samaradorligini oshirishdagi ahamiyati	613
Karabayev Ibragim Turdiyevich, Esonov Husniddin Mamarasul o'g'li, Mamatqulov Toir Chorshanbiyevich	
Sement qorishmasi tarkibiga polivinilatsetat, akril emulsiyasi va suyuq shisha (natriy/silikat eritmaları)ni qo'shish orqali mustahkamlik darajasini oshirish	618
Imamov Suxrob Solexovich	
Инновационные технологии получения металлического индия из оборотных растворов цинкового завода (Алмалыкский ГМК).....	624
Абдиева Манзура Маткаримовна	

Analysis of the use of equipment for cleaning and preparing a lightweight drilling fluid	629
Xolmuxammadiyev Abduxoliq Mahammadi o'g'li, Toshev Sherzod Orziyevich	
Перспективы территориальной организации и развития пищевой промышленности в самаркандской области	635
Хамраев Казим	
Zamonaviy korxonalarda blokcheyn texnologiyalarining qo'llanilishi va ularning samaradorlikka ta'siri	645
Mardiyev Bunyod Sirojiddin o'g'li, To'g'onov Ibrohimxo'ja	
Raqamli iqtisodiyotda moliyaviy injiniring asosida bank innovasiyalarini joriy etish jarayonini takomillashtirish	652
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
Yo'l qurilish tashkilotlarida oqilona moliyaviy strategiyalarni amalga oshirish	659
Raximov Dilshodjon	
"UZSUVTAMINOT" AJ tizimidagi korxonalarining biznes jarayonlari bo'yicha asosiy samaradorlik ko'rsatkichlari (kpi) ni baholash uslublari	664
Saidakbarov Xusniddin Abdisalomovich	
Xizmat ko'rsatish sohasida mulkni qayta baholash va unga yetkazilgan moddiy zararni aniqlashning vazifa va tamoyillari	668
Xadjayev Kamoliddin Fazliddinovich	
O'zbekiston respublikasi tijorat banklari faoliyatida biznesi ekotizimini tashkil etish yo'llari va prinsiplari	673
Shoymardonov Orziqul Jo'ra o'g'li	
0,4 kv kuchlanishdan ta'minlanuvchi suv nasoslarini tarmoq faza kuchlanishi yo'qolishidan himoyalash	679
Xalikova Xurshida Abdullayevna, Nurova Malika Abduzairovna, Mustayev Ruslan Aktamovich	
Tikilayotgan brezent materiallari choklariga polimer qoplovchi uskunaning tarkibli roligi bikrligini aniqlash	684
Amonov Abdurahmon Rafiq, Muxamedjanov Mironshoh Mansurjon o'g'li	
Urban aglomeratsiyalar sharoitida yer osti inshootlariga ta'sir etuvchi geologik xavflarni kompleks baholash	688
Irgashev Shavkatbek Turdiyevich	
Algorithm for optimizing repetitive tasks in production process execution mechanisms	694
Azizbek Yusupbekov Nodirbekovich, Husniddin Esonov Mamarasul o'g'li Assistant	
Методологический подход "дебют четырёх коней" в оценке финансового потенциала	702
Буранова Лола Вахобовна	
Tijorat banklari aktivlarining samaradorlik ko'rsatkichlari	714
Absamatov Anvar Ergashovich	
Qurilish sohasida investitsion faoliyatni shakllantirishning nazariy va amaliy asoslari	720
Karimov Inomjon Ortikbaevich	
Ona tili ta'limida muqobil javobli testlardan foydalanishning afzalliklari	728
Komilova Lola Nasilloevna	
Analitik sinov laboratoriyalarida xavflarni aniqlashning ilmiy-uslubiy uslubiy yechimlari	737
Masharipov Shodlik Masharipovich, Ibroximov Jasurbek Maxammadovich	
Zamonaviy metrologiya asoslari, kvant metrologiyaning istiqbollari	742
Ibroximov Jasurbek Maxammadovich	
Infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish uchun investitsiyalar kiritishning zarurati va samaradorlik ommillari	746
Musoyev Behruz Shaxobjon o'g'li	

INFRATUZILMA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH UCHUN INVESTITSİYALAR KIRITISHNING ZARURATI VA SAMARADORLIK OMMILLARI

Musoyev Behruz Shaxobjon o'g'li

O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi bo'lim boshlig'i

Annotatsiya: Mazkur tezisda O'zbekiston Respublikasida infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish uchun investitsiyalarni jalb etish zarurati, ularning iqtisodiy o'sishga ta'siri, moliyalashtirish mexanizmlari va xalqaro amaliyotlar asosida tahlil qilinadi. Davlat-xususiy sheriklik, xalqaro moliyaviy institutlar, obligatsiyalar chiqarish va boshqa moliyalashtirish vositalarining samaradorligi chuqur o'rganiladi. Shuningdek, mavjud muammolar, risklar, ularning yechimlari hamda takomillashtirish yo'nalishlariga oid ilmiy xulosa va amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: infratuzilma, investitsiya, moliyalashtirish, DXSh, xalqaro institutlar, obligatsiyalar, risklar, kapital bozor, iqtisodiy o'sish, TEO, bank, grant, loyiha boshqaruvi, davlat kafolatlari, moliyaviy strategiya, O'zbekiston, rivojlanish, huquqiy muhit, iqtisodiy samaradorlik.

Abstract: This thesis analyzes the necessity of attracting investments to finance infrastructure projects in the Republic of Uzbekistan, their impact on economic growth, as well as funding mechanisms and international practices. The effectiveness of public-private partnerships, international financial institutions, bond issuance, and other financing tools is thoroughly examined. Moreover, scientific conclusions and practical recommendations are provided to address existing challenges, risks, and to improve the financial framework for infrastructure development.

Keywords: infrastructure, investment, financing, PPP, international institutions, bonds, risks, capital market, economic growth, feasibility study, bank, grant, project management, government guarantees, financial strategy, Uzbekistan, development, legal environment, economic efficiency.

Аннотация: В данной тезисной работе анализируется необходимость привлечения инвестиций для финансирования инфраструктурных проектов в Республике Узбекистан, их влияние на экономический рост, а также механизмы финансирования и международный опыт. Особое внимание уделено эффективности государственно-частного партнёрства, международных финансовых институтов, выпуска облигаций и других источников финансирования. Кроме того, даны научные выводы и практические рекомендации по устранению существующих проблем, рисков и совершенствованию системы финансирования.

Ключевые слова: инфраструктура, инвестиции, финансирование, ГЧП, международные институты, облигации, риски, рынок капитала, экономический рост, ТЭО, банк, грант, управление проектами, государственные гарантии, финансовая стратегия, Узбекистан, развитие, правовая среда, экономическая эффективность.

KIRISH

Infratuzilma har qanday mamlakat iqtisodiyotining tayanch ustuni bo'lib, transport, energetika, kommunikatsiya, sog'liqni saqlash va ta'lim tizimlari orqali jamiyatning har tomonlama rivojlanishini ta'minlaydi. Bugungi kunda infratuzilmaning rivojlanish sur'atlari iqtisodiy o'sish, ijtimoiy barqarorlik va hududiy raqobatbardoshlik ko'rsatkichlari bilan bevosita bog'liqdir. Infratuzilma loyihalari ko'p hollarda kapital talab qiluvchi, uzoq muddatli va katta risklarga ega bo'lgan tashabbus hisoblanadi.

Shu bois ularni moliyalashtirish masalasi doimiy ravishda yangilanib borayotgan mexanizmlarni talab qiladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2022-yil 17-martdagi PF-87-sonli farmonida qayd etganidek:

“Zamonaviy infratuzilmani yaratish, ayniqsa transport va energetika sohalarini modernizatsiya qilish – iqtisodiy islohotlarning asosiy ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qoladi.”

Shu nuqtai nazardan, yurtimizda infratuzilmani rivojlantirish bo'yicha olib borilayotgan islohotlar doirasida sarmoya kiritish mexanizmlarini takomillashtirish ham dolzarb masala hisoblanadi.

Asosiy muammolar va tahlil

O'zbekiston infratuzilmasi oxirgi yillarda jadal sur'atlarda rivojlanib borayotgan bo'lsa-da, hali ham yetarlicha moliyalashtirilmagan loyihalar mavjud. Bu holat quyidagi omillar bilan izohlanadi:

Loyihalarning yuqori kapital talab qilishi

Mahalliy moliya bozori chuqurligining pastligi

Investitsion xavflarning yuqoriligi

Davlat kafolatlari tizimining cheklanganligi

Loyiha boshqaruvining institutsional jihatdan zaifligi

Bularni bartaraf etish uchun samarali moliyalashtirish mexanizmlarini joriy etish zarur. Quyida infratuzilma loyihalarini moliyalashtirishda foydalaniladigan asosiy manbalar va ularning afzalliklari, kamchiliklari keltirilgan.

1-jadval. Infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish manbalari va ularning xususiyatlari.

№	Moliyalashtirish manbasi	Afzalliklari	Kamchiliklari	Amalga oshirilgan loyihalar misoli	Foydalanish darajasi
1	Davlat byudjeti	Kafolatlangan, ishonchli	Cheklangan resurslar	Ichki yo'llarni ta'mirlash	Yuqori
2	Xalqaro moliyaviy institutlar	Past foizli kreditlar, texnik yordam	Qarzdorlik ortishi mumkin	Termiz-Xo'jaobod yo'li	O'rtacha
3	DXSh (PPP)	Innovatsion boshqaruv, risklarni taqsimlash	Yuridik murakkabliklar	Toshkent YTT loyihasi	Past
4	Obligatsiyalar	Kapital bozori rivojlanadi	Moliyaviy instrumentlarni bilmaslik	Toshkent shahar suveren obligatsiyasi	Juda past
5	Grant va donor mablag'lari	Qaytmas mablag'	Siyosiy shartlarga bog'liqlik	“Yashil energiya” loyihalari	Kam

Jadvalda O'zbekistonda infratuzilma loyihalarini moliyalashtirishda keng qo'llanilayotgan va istiqbolli deb hisoblangan beshta asosiy manba tahlil qilinadi. Har bir moliyaviy manba o'zining afzalliklari, kamchiliklari, amaliy tajribalari va qo'llanish darajasi bilan solishtirilgan (1-jadval).

1. Davlat byudjeti

Davlat byudjeti eng an'anaviy va ishonchli moliyalashtirish manbasi hisoblanadi. U ko'p hollarda strategik ahamiyatga ega infratuzilma loyihalarining boshlang'ich bosqichini moliyalashtirish uchun ishlatiladi. Masalan, ichki yo'llarni ta'mirlash, maktab va shifoxona qurilishlarida byudjet mablag'lari asosiy manba bo'lib xizmat qiladi. Ammo resurslarning cheklanganligi sababli bunday yondashuv uzoq muddatli va katta hajmli loyihalar uchun yetarli emas.

2. Xalqaro moliyaviy institutlar

Xalqaro banklar va moliyaviy tashkilotlar (Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki va boshqalar) infratuzilma loyihalari uchun past foizli kreditlar hamda texnik yordam ko'rsatadilar. Bunday yondashuv O'zbekistonning xalqaro reytingini yaxshilaydi, lekin qarzдорlik yukini oshiradi. Shuningdek, bu kreditlar ko'pincha murakkab byurokratik tartib-taomillarni talab qiladi.

3. Davlat-xususiy sheriklik (DXSh)

DXSh mexanizmi xususiy sektorni jalb qilish orqali infratuzilmani rivojlantirishga qaratilgan innovatsion yondashuvdir. Risklar davlat va xususiy sektor o'rtasida taqsimlanadi. Masalan, Toshkentdagi Yangi Transport Tizimi loyihasi shunday sheriklik asosida amalga oshirilmoqda. Ammo bu modelni amaliyotda qo'llashda yuridik murakkabliklar va huquqiy nomuvofiqliklar mavjud.

4. Obligatsiyalar chiqarish

Kapital bozorini faollashtirish va infratuzilma uchun uzoq muddatli resurs jalb qilish uchun obligatsiyalar chiqarish istiqbolli yo'nalish hisoblanadi. Toshkent shahrining suveren obligatsiyalari bunga yorqin misoldir. Afsuski, bu moliyalashtirish turi hali keng ommalashmagan, sabab esa – aholining va investorlarning moliyaviy savodxonligi pastligi, shu kabi vositalarning bozorga kirib kelishida to'siqlar mavjudligi.

5. Grantlar va donor mablag'lari

Donor tashkilotlari tomonidan ajratiladigan grantlar qaytmas mablag'lar hisoblanadi, shuning uchun ular budjetga yuk bo'lmaydi. Jumladan, BMT, GIZ va Yevropa Ittifoqi ko'magida bir nechta "yashil infratuzilma" loyihalari amalga oshirilmoqda. Biroq bu mablag'lar siyosiy va strategik shart-sharoitlarga bog'langan bo'lishi mumkin, bu esa ularning foydalanish erkinligini cheklaydi.

Xalqaro tajribalar

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, infratuzilma loyihalari uchun xususiy sektorni jalb qilish muhim strategiyadir. Misol uchun:

Xitoy "Bitta kamar, bitta yo'l" tashabbusi orqali infratuzilma investitsiyalarini markaziy boshqaruv orqali yo'naltiradi va tashqi moliyalashtirish mexanizmlaridan samarali foydalanadi.

Turkiyada DXSh asosida aeroport, yo'l va portlar muvaffaqiyatli moliyalashtirilgan.

Malayziyada "Private Finance Initiative" dasturi infratuzilmani xususiy sarmoyalar hisobiga modernizatsiya qilishga xizmat qilmoqda.

Bu mamlakatlar tajribasi shuni anglatadiki, qonunchilik barqarorligi, huquqiy himoya va loyiha sifatiga oid talablar aniq belgilansa, sarmoyadorlar soni ortadi.

Moliyalashtirishni takomillashtirish yo'llari

DXSh mexanizmlarini soddalashtirish – huquqiy bazani qayta ko'rib chiqish, DXSh agentliklari faoliyatini kuchaytirish.

Kapital bozorlarini rivojlantirish – infratuzilma obligatsiyalarini chiqarish uchun normativ-huquqiy asos yaratish.

Loyihaviy tahlil va TEO sifatini oshirish – iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy ko'rsatkichlar asosida baholash tizimini joriy etish.

Moliyaviy institutlar bilan hamkorlikni kengaytirish – JTB, OTB kabi tashkilotlar bilan aloqalarni strategik asosda yo'lga qo'yish.

Hududiy infratuzilma jamg'armalarini tashkil qilish – viloyat darajasidagi loyihalarni moliyalashtirishda maxsus fondlar yaratish.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston sharoitida infratuzilma sohasida yuqori investitsion talab mavjud bo'lib, uni moliyalashtirish uchun diversifikatsiyalashgan yondashuv zarur:

Davlat-xususiy sheriklikni kengaytirish – transport, sog'liqni saqlash, raqamli infratuzilma sohalarida shartnomaviy modellardan keng foydalanish.

Loyiha banklarini yaratish – faqat infratuzilma loyihalariga ixtisoslashgan investitsion banklar tashkil qilish.

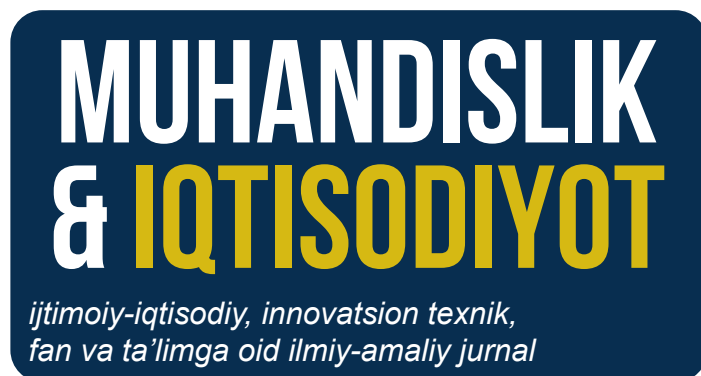
Mahalliy investorlarni rag‘batlantirish – infratuzilma obligatsiyalariga sarmoya kirituvchilar uchun soliq imtiyozlarini joriy qilish.

Raqamli monitoring tizimi – loyihalarning samaradorligini real vaqtda baholovchi tizim yaratish orqali investitsiyalarning ochiqqligini ta’minlash.

Yuqoridagi choralar natijasida O‘zbekiston infratuzilma rivojlanishining barqaror moliyaviy asosini yaratib, global investitsiyaviy maydondagi ishtirokini kuchaytirishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. arimov I.A. “Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch.” – T.: Ma’naviyat, 2008. – 180 b.
2. Rustamov M. “Investitsiyalar iqtisodiy taraqqiyot omili sifatida.” – T.: Iqtisodiyot, 2021. – 204 b.
3. Soliev A., Jo‘rayev O. “Moliyaviy menejment: nazariya va amaliyot.” – T.: IQTISOD-MOLIYA, 2020. – 240 b.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 20-dekabrdagi “2022–2026 yillarda infratuzilma tarmoqlarini modernizatsiya qilish dasturi to‘g‘risida”gi PQ–456-sonli Qarori.
5. Asian Development Bank. “Infrastructure Financing in Asia: Trends, Challenges, and Policy Options.” – ADB Report, 2020.
6. World Bank. “Private Participation in Infrastructure (PPI) 2023 Annual Report.” – World Bank Publications, 2023.

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100